

معرفیهای گزارشی

چند کلیات

• فهرست موضوعی نسخه های خطی عربی

کتابخانه های جمهوری اسلامی ایران

سید محمدباقر حجتی، چاپ اول: تهران،

انتشارات سروش، ۱۳۷۵، ۷۰۴ ص،

وزیری.

کتاب حاضر مجلد سوم از مجموعه عظیم «فهرست موضوعی...» است که به همت والای استاد سید محمدباقر حجتی و همکاری سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی تدوین می یابد. آنچه در این جلد آمده است فهرست تفسیرهاست که تا حرف «ع» پیش رفته و آخرین کتاب معرفی شده «العروة الوثقی» شیخ بهایی است.

نمایه کتابها در این فهرست به دقت معرفی می شوند و نسخه های آنها با دقت ضبط می گردند و اجمالی از شرح حال مؤلف که برای اولین بار یاد می شود، می آید با اشاره به منابع شرح حال وی و در موارد بعد ارجاع داده می شود. بواقع این مجموعه از یک سوی کتابشناسی کارآمدی است و از سوی دیگر تراجم مؤلفان و پدیدآورندگان آثار. مجلد دوم این مجموعه به گونه ای مقدمه مجلدات تفسیر نگاهی خواهد بود به سیر تطور نگارهای تفسیری.

• فرهنگ اصطلاحات معاصر (عربی فارسی)

نجفعلی میرزایی، چاپ اول: قم،

دارالاعتصام، ۱۳۷۶، ۱۱۸۸ ص، وزیری.

فرهنگی است، دوزبانه و روزآمد. مؤلف کوشیده است اصل را در تبیین واژه ها بر برابریابی بگذارد، از این رو جز در مقام ضرورت واژه ها تعریف نشده اند. واژه های برگزیده شده با توجه به کاربرد امروزی آنها مورد توجه قرار گرفته است، از این رو فرهنگی است امروزی و کاملاً روزآمد و حدود هجده هزار واژه این فرهنگ غالباً در قالب جمله ها و عبارتها آمده است، تا چگونگی کاربرد آن نمایانده شود.

برای سهل الوصول ساختن واژه یابی مؤلف «راهنمای جامع واژگان فارسی» را در پایان کتاب نهاده است، که در آن واژه های فارسی با ذکر صفحات آمده است.

• فهرست نسخه های خطی کتابخانه مجلس

شورای اسلامی / ۲۵

علی صدرایی، چاپ اول: قم، مرکز

مطالعات و تحقیقات اسلامی، ۱۳۷۶،

۵۲۵ ص، وزیری.

پس از سالها که تدوین و نشر فهرست نسخه های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، متوقف شده بود، اکنون جای خرسندی است که بخشی از آن مجموعه عظیم فهرست شده نشر می یابد. فهرست کتابهای این مجموعه را جناب صدرایی خوبی، با نظارت کتابشناس بزرگ جناب آقای حائری تدوین و نشر داده اند. این مجلد مشتمل است

بر معرفی پانصد نسخه از ۷۰۰۱ تا ۷۵۰۰. در این فهرست فقط کتابها نسخه شناسی شده است و نه کتابشناسی و مؤلف شناسی، کتابها پیش از آنکه نسخه شناسی شوند برای اطلاع خواننده مراجع و مصادر پژوهش آنها نشان داده شده است.

• الوجیز المترجم (عربی فارسی)

محمد الحیدری، چاپ اول: قم، مرکز

انتشارات دفتر مطالعات اسلامی، ۱۴۱۸،

۱۸۹ ص، وزیری.

فرهنگی است عربی به فارسی، که تک واژه ها و اصطلاحات مستعمل در زبان روز را تبیین کرده است. مؤلف واژه ها و اصطلاحات را براساس موضوع سامان داده است؛ مثلاً: الفاظ مرتبط با خانواده، لفظهای بازاری، بانکی و اقتصادی، رستوران و هتل، پزشکی و درمانی، حکومت و دولت، روزنامه و مجله و ...

• شیوه های تحصیل و تدریس در حوزه های علمیه

محمد علی رضایی اصفهانی، چاپ اول:

قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی،

۱۳۷۶، ۲۱۵ ص، وزیری.

این کتاب نگاهی است به شیوه های فراگیری و فرادهمی در حوزه های علوم اسلامی. مؤلف در فصل اول علم و اجتهاد در حوزه علوم اسلامی را به بحث نهاده است و آنگاه در فصلهای بعدی چگونگی فراگیری درسهای مقدماتی، سطح، درس خارج را تبیین کرده است. شیوه های تدریس دوره های عالی اجتهاد در حوزه های علوم

اسلامی در فصل پنجم بررسی شده و در ضمن آن به شیوه مکتب سامرا و نجف پرداخته شده است. در بحث بعدی چگونگی محتوای بحثها در این دو مدرسه گزارش شده است و آنگاه شیوه های تحصیل در دوره عالی اجتهاد، شیوه های مباحثه، و در نهایت پیشنهادها و تذکرها، آمده است.

تفسیر قرآن و حدیث

• الأصفی فی تفسیر القرآن ج ۱

مولی محمد محسن فیض کاشانی، چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۷۱۳ص، وزیری. فقیه، محدث، مفسر و متکلم بزرگ شیعی در قرن یازدهم هجری، ملا محسن فیض کاشانی را دو تفسیر است، یک «الصفی» و دو دیگر «الأصفی». اصفی گزینشی است از صافی که در آن به توضیحی کوتاه درباره آیات و غالباً با استناد به روایات بسنده شده است. محققان ارجمند مرکز مطالعات و تحقیقات دفتر تبلیغات اسلامی این اثر ارجمند را تحقیق کرده اند و در پانوشتها، تمام اشارات فیض (ره) به روایات را ردیابی کرده منابع احادیث را ارجاع داده اند و در ضمن مقدمه ای سودمند از شرح حال و آثار مؤلف سخن گفته اند.

• غریب القرآن

زید بن علی، چاپ دوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۷۳۶ص، وزیری.

این کتاب از متون بسیار کهن و مهم قرآنی است. تأثیر این کتاب در آثار قرآنی پس از آن، بسی مهم بوده است. به هنگام نشر چاپ اول این کتاب از اهمیت آن سخن گفتیم و یادآوری کردیم که بخشهایی از کتاب در نسخه محقق افتاده بوده است و وی به سیاق کتاب آن بخش را از تفاسیر تکمیل کرده است. اکنون این چاپ بدون آن کاستی نشر می یابد و محقق محترم، آن بخش را براساس چاپ دیگر کتاب که براساس نسخه کامل و تحقیق آقای حسن حکیم نشر یافته

است، برای این چاپ بازنویسی کرده است. کتاب «الصفوه» و بخشهایی از «القله و الکثره» نیز در این چاپ آمده است.

• تفسیر راهنما ج ۱

اکبر هاشمی رفسنجانی، چاپ دوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۷۱۸ص، وزیری.

تفسیر راهنما، روشی است نو در عرضه مفاهیم و آموزه های قرآن. پیشتر و بهنگام نشر چاپ اول جلد اول که اکنون بازنگری و بازنگاری شده آن را پیش رو داریم، درباره چگونگی این تفسیر و اهمیت و کارآمدی آن سخن گفته ایم. (آینه پژوهش، شماره ۱۹، ص ۸۱-۸۴)

• الأقبال

سید رضی الدین علی بن موسی بن طاووس، چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۵۴۵ص، وزیری. سرور سالکان سید بن طاووس - رضوان الله علیه - در وظایف اعمال روزانه، دو کتاب پرداخته است: (۱) المضممار السباق... (۲) الأقبال... در اولی از دعاها و چگونگی عمل مؤمنان در ماه رمضان سخن گفته است و در دومی از دیگر ماهها. این مجلد بخش اول از مجموعه یاد شده است. محقق محترم براساس سه نسخه این کتاب را مقابله و تصحیح کرده و اختلاف نسخه ها را در پانوشتها آورده است و متون نقل شده را با بحار الأنوار سنجیده و یا به برخی منابع کهن دعای ارجاع داده است. وی در ضمن مقدمه ای از شرح حال آثار و چگونگی این کتاب و تصحیح و تعلیقش سخن گفته است.

• مدخل التفسیر

محمد فاضل لنکرانی، چاپ سوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۲۹۶ص، وزیری.

این کتاب بحثهایی از مجموعه بحثهای علوم قرآنی است که مؤلف بزرگوار آن حضرت

آیت الله فاضل لنکرانی، به عنوان مقدمه تفسیر رقم زده است. اعجاز قرآن تحریف ناپذیری قرآن کریم، قرائت و چگونگیهای آن، اصول تفسیر، از جمله بحثهای این کتاب است.

تفه و حقوق

• آموزش تفه

محمد حسین فلاح زاده، چاپ اول: قم، دفتر نشر الهادی، ۱۳۷۶، ۴۴۸ص، وزیری. این کتاب برای تدریس در سطح عالی در حوزه های علوم اسلامی تدوین شده است. تا طالبان علم را برای ورود به بحثهای تخصصی فقهی آماده تر سازد. کتاب پس از سالها تدریس و زدودن کاستیهای آن بدین صورت نشر یافته است.

محتوای کتاب براساس فتاوی حضرت امام خمینی - رضوان الله علیه - است. مواردی که اختلاف فتوا در حدی است که مقلدان مراجع دیگر نمی توانند بدان عمل کنند، با علامت مشخص شده است.

پایان همه درسهای سؤالهایی دارد که آموزندگان با پاسخ بدانها در فهم درس یاری می شوند.

• دیه یا مجازات مالی

فاضل صالحی، چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۲۴۸ص، وزیری.

این کتاب پژوهشی است درباره دیه و مجازاتهای مالی از نگاه فقه اسلامی، ابتدا از دیه بحث شده است با نگاهی به پیشینه آن، آنگاه بخش اول کتاب است با بحث از اقسام قتل و مقادیر دیات. موجبات ضمان، جنایتی بر اطراف دیه، جنایت بر میت و غیر آن، از بحثهای دیگر این کتاب است.

• نظریه پردازی در روابط بین الملل

سید حسین سیف زاده، چاپ اول: تهران، سمت، ۱۳۷۶، ۳۷۲ص، وزیری. این کتاب برای دانشجویان رشته علوم سیاسی

و روابط بین الملل در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد نگاشته شده است. قالبهای فکری، مبانی و معیارهای ارزیابی نظریه. نظریه‌های مختلف در روابط بین الملل و از جمله: نظریه‌های جهان‌گرا، ملی‌گرا، سنت‌گرا، نظریه‌های رفتارگرایان دیدگاه خرده‌نظامی از نظریه‌های روابط بین الملل و ... از جمله بحثهای این کتاب است.

تبیح فلسفه و کلام

• مذهب‌های الشیعه

باقر شریف القرشی، چاپ اول: قم، ۱۴۱۸، ۳۰۳ ص، وزیری.

علامه شیخ باقر شریف قرشی از عالمان و مؤلفان بزرگ شیعی حوزة کهنسال نجف اشرف است. آثار ارجمند او در سیره امامان (ع) و دیگر موضوعات اسلامی از نگاشته‌های سودمند فرهنگ اسلامی است. وی در این کتاب از خاستگاه تشیع، خلافت در نگاه شیعه جایگاه اهل بیت در قرآن و سنت، دیگر سانیهای سیاسی پس از رسول‌الله (ص) موضع برخی از صحابیان در جریانهای پس از پیامبر صحابه از دیدگاه شیعه، ستمها و ظلمهای روا شده بر شیعه در طول تاریخ و اجتهاد از نگاه شیعه سخن گفته و در پایان به برخی از اتهامات بی‌اساس پاسخ داده است.

• تحول فهم دین

احمد واعظی، چاپ اول: موسسه فرهنگی اندیشه معاصر، ۱۳۷۶، ۹۵ ص، رقعی. این کتاب نقدی است فشرده بر نظریه «قبض و بسط تئوریک شریعت» که در چهار بخش فراهم آمده است. در فصل اول تئوری قبض و بسط شریعت تبیین شده است. در فصل دوم رکن توصیفی قبض و بسط و در فصل سوم رکن تبیین نظریه و مسأله «ترابط عام معارف» به نقد گزارده شده است. فصل چهارم ویژه بررسی و نقد رکن چهارم است که در ضمن آن به لوازم نظریه قبض و بسط نیز

رسیدگی شده است.

• مدخلی بر کاوش در تاریخ ادیان

محمد عبدالله درآز، سید محمد باقر حجتی، چاپ اول: تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۶، ۳۳۶ ص، وزیری.

محمد عبدالله درآز از قرآن پژوهان و متفکران بزرگ مصری است. این نگاشته را وی ابتدا برای تدریس نگاشته، آنگاه با بازنگری بدین گونه سامان داده است.

در مقدمه کتاب پیشینه ادیان در روزگاران کهن مطرح شده و آنگاه در مبحث اول دین را تعریف کرده و در پرتو تعریفی استوار، تعریفهای گونه‌گون را نقد کرده است.

در مبحث دوم رابطه دین با فرهنگ اخلاق باز گفته شده است. مبحث سوم ویژه بحث و بررسی از پایه‌های تدین و اندیشه‌های دینی است و جایگاه فطرت در این میان.

پیدایش عقیده الهی، چگونگی و زمینه‌ها در فصل چهارم مطرح و دیدگاههای مختلف در این باره نقد شده است. در فرجام سخن موضع اسلام در برابر ادیان بازگو شده است.

تبیح اخلاق و عرفان

• عین الحیات (ج ۲ و ۱)

علامه مجلسی، تحقیق: سید مهدی رجالی، چاپ اول: قم، دارالاعتصام، ۱۳۷۶، ۵۱۶+۶۱۰ ص، وزیری.

علامه عالی قدر مولی محمد باقر مجلسی که در عمومی سازی فرهنگ دین و معارف اهل بیت نقش عظیمی دارد، در این کتاب کوشیده است تا محاسن اخلاقی و فضایل رفتاری را براساس وصیت‌نامه بالنده و ارجمند رسول‌الله (ص) به ابوذر غفاری گزارش کند. نام زیبای «عین الحیات» (=سرچشمه زندگی) نشانگر آن است که علامه بر این باور است که سرچشمه زندگی الهی و انسانی و حیات طیبه، کلام الله و مفسران وحی است. در این دو جلد کتاب، بسیاری از فضایل اخلاقی و نیز عواملی که سیاهی دل را باعث

می‌شود، شرح شده است. آقای رجائی کتاب را براساس نسخه‌های کهن و معتبر آن و از جمله بخشی را براساس نسخه‌ای به خط مؤلف مقابله کرده و منابع روایات را نیز در حد امکان استخراج کرده است.

• حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت (ع)

محمد جواد طوسی، چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۳۳۲ ص، وزیری.

این کتاب پژوهشی است درباره حقوق فرزندان از نگاه روایات معصومان (ع)، جایگاه فرزندان و مسؤولیت والدین در روایات در فصل اول گزارش شده است و در فصل دوم از دوران تولد و رعایت ستهای نیکو سخن رفته است؛ مانند گفتن اذان در گوش فرزندان، عقیقه، انتخاب نام، شیر و تأثیر آن ... فصل سوم عهده‌دار تبیین رابطه پدر است با فرزندان و در فصل چهارم از ادب آموزشی و تربیت فرزندان بحث شده است، در فصل پنجم بحث از دوران بازسازی شخصیت فرزندان است؛ عناوینی چون برچیدن زمینه فساد و انحراف در فرزندان، کنترل دوستان و ... پرورش ایمان و مذهب، فرزند و جامعه دوران بلوغ و جوانی از بحثهای دیگر این کتاب است.

• ورزش در اسلام

حسین صبوری، چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۲۷۶ ص، وزیری.

مؤلف کتاب را در چهار بخش سامان داده است، در بخش اول بحثهای عمومی را آورده است، مانند اهمیت ورزش، تاریخچه ورزش، ورزش در قرآن و ... در بخش دوم انواع ورزش در اسلام گزارش شده است، اخلاق ورزشی در بخش سوم بحث شده است و آنگاه بخش پایانی است با عنوان «رسیدگی به جسم» با عناوینی چون آداب تغذیه، خوراکیها و خواص آنها و ...

تاریخ و شرح حال

• حیات فکری و سیاسی امامان شیعه

رسول جعفریان، چاپ اوک: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۷۶، ۶۳۱ص، وزیری.

این کتاب ابتدا به صورت سلسله مقالاتی در مجله نور علم نشر یافت و آنگاه در دو مجلد به چاپ رسید و اکنون بازنگری و بازنگاری شده آن در یک مجلد عرضه شده است. مؤلف براساس اسناد کهن و پژوهشهای نو به جریانهای سیاسی و فرهنگی روزگار امامان(ع) نگریسته و مواضع امامان(ع) را در برابر آنان و روشنگری آن بزرگواران را برای امت و چگونگی هدایت شیعیان در فضای حاکم نشان داده است. توجه به جریانی مانند غالیان و موضع امامان(ع) و دیگر نحله نشانی است از نگرش تحلیلی نویسنده و توجه دقیق وی به جریانها.

• منابع تاریخ اسلام

رسول جعفریان، چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۷۶، ۳۳۲ص، وزیری.

نگاهی است گذرا به سیر تاریخ نگاری در فرهنگ اسلامی و توضیح و تبیین منابع تاریخ اسلام. عناوین بخشهای مختلف آن چنین است: مسلمانان و تاریخنگاری گونه های مختلف تاریخنگاری مسلمانان، سیره نویسی و سبب نگران، تاریخ نویسی و تاریخ نویسان، منابع تاریخ صدر اسلام، آثار شیعیان امامی در تاریخ زندگی امامان و کتاب آکنده است از اطلاعات کتابشناسانه و برای شناخت برخی از جریانهای فکری تاریخی و نیز مواضع فکری مورخان بسی مفید است.

• میراث اسلامی ایران

به کوشش: رسول جعفریان، چاپ اوک: قم، کتابخانه آیت الله العظمی نجفی مرعشی، ۱۳۷۶، ۷۴۹ص، وزیری.

این کتاب چهارمین مجموعه از مجموعه میراث اسلامی ایران است که پیش از این از آن مجموعه سخن گفته ایم. این شماره ۲۸ رساله است که تنی چند از فاضلان به تصحیح آنها همت گماشته اند. عناوین رساله ها

چنین است: جنگنامه کشم، سنگ قبرهای علویان در موزه مصر، ثناء المعصومین، نامه و کسب الرعايا، مکاتیب میرداماد، ذخائر الأسفار، توحیدنامه، دو اجازه و چند فائده از نسخ خطی رساله مرآة صوفیه، رساله عرفانیه، رساله نوروزیه، شرح قصیده میر فندرسکی، ترجمه رساله نوروزیه ابن سینا، زندگی دوازده معصوم، المفید فی التصریف، گزیده منیه الممارسین (ماهیت مباحث اخباری-اصولی)، رساله قبله، تاریخ اصفهان، زاد المسافر و مهنة المقيم و المسافر، الفتوحات المنطقیه، رساله زروانی، اساس مزینه، و فیات علما، الأحكام الدینیة، وصیت نامه.

• کردان گوران و مسأله کرد در ترکیه

گ. ب آکوف... سیروس ایزدی، چاپ اوک: تهران، انتشارات هیرمند، ۱۳۷۶، ۱۶۵ص، وزیری.

نگاهی است غذا به چگونگی شکل گیری و ریشه های کردان گوران «علی اللهبیان» و نیز مسأله کرد در ترکیه از آغاز جنبش کمالیان تا کنفرانس لوزان.

مترجم در بحثی ذیل عنوان «سر سخن» جانمایه کتاب را نمایانده است و پس از آن، مقاله ای ارجمند از پژوهشگر نامی سید محمد باقر نجفی درباره تبار کردان آورده است و سپس متن کتاب است درباره آنچه یاد شد.

• مبانی عرفان و احوال عارفان

علی اصغر حلبی، چاپ اوک: تهران، انتشارات سایه، ۱۳۷۶، ۹۲۶ص، وزیری. مؤلف کتاب را در چهار بخش سامان داده است. در بخش اوک به مبانی عرفان پرداخته و در بخش دوم به تفصیل از اندیشه و سوانح زندگانی ۶۶ عارف (از حسن بصری تا عبدالرحمن جامی) سخن گفته است.

بخش سوم شرحی است گویا و کوتاه از اصطلاحات عرفانی و در بخش چهارم به اجمال طبقه های عرفانی معرفی شده اند. فهرست اعلام پایان بخش کتاب است.

مؤلف در مقدمه ای خواندنی از چرایی نگارش کتاب و چگونگی و چندی و چونی مطالب آن سخن گفته است.

• تکاپوگر اندیشه ها

عبدالله نصری، چاپ اول: تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۷۶، تصویر+۴۳۴ص، وزیری.

این کتاب عهده دار گزارش تحلیلی زندگی، آثار و اندیشه های استاد محمد تقی جعفری است.

کتاب نوزده بخش دارد، بخش اوک زندگانی است و در بخش دوم از آثار استاد سخن رفته است. در بخش سوم ابعاد شخصیت وی نمایانده شده است و آنگاه بخشهای دیگر است با بحث و پژوهش درباره ابعاد فکر و اندیشه استاد و با عناوینی چون: شناخت، خداشناسی، مبانی انسانشناسی، جبر و اختیار، فلسفه حیات، اصول اساسی حیات انسان، حیات معقول، اصول معرفت و گردیدن، تعلیم و تربیت، انسان و آزادی، شخصیت زن، عرفان اسلامی، ارزشها و رابطه پایدها و هستها، هنر و زیبایی، فلسفه تاریخ، اصول فلسفی تمدن شناسی، مسائل اجتماعی و اسلام و حقوق بشر.

• تاریخ ولایت در نیم قرن اوک

حسین ذاکر خطیری، چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۲۳۵ص، وزیری.

نگاهی است گذرا و تحلیلی به تاریخ نیم قرن اوک اسلامی و چگونگی مسأله ولایت در آن. در فصل اوک از جایگاه اهل در قرآن سخن رفته است. در فصل دوم و با عنوان ولایت در آغاز راه مسأله جانشینی در متون اسلامی طرح شده است و از غدیر سخن رفته است. جریان سقیفه و پی آمدهای آن، عثمان و عوامل سقوط وی، حکومت علی(ع) و جنگهای آن حضرت، نقش حزب اموی در زوال اندیشه ولایت و بالاخره پیدایش خوارج، از جمله بحثهای این کتاب است.

• مجمل رشوند

محمد علی خان رشوند، چاپ اول: تهران، دفتر نشر میراث مکتوب، ۱۳۷۶، ۴۱۶ص، وزیری. نویسنده کتاب به روزگار قاجاریان، رئیس ایل بزرگ رشوند و ساکن رودبار آلموت بوده است و این اثر که خاطرات زندگانی و سوانح روزگار اوست، مشتمل است بر شرح وقایع و گزارشهای تاریخی منطقه رودبار و الموت و نواحی اطراف آن و قزوین در سالهای ۱۲۷۱-۱۲۷۶. وضع و شیوه زندگی ایل رشوند، وضع جغرافیای محلی، نوع محصولات و مالیات آن، تجهیز سپاهیان، رفتار حاکمان و شاهزادگان بارعایا، رسوم آنان در شادیها و جشنها و... از جمله مطالبی است که در صفحات کتاب آمده است. تحقیق کتاب را آقایان منوچهر ستوده و عنایت الله مجیدی به عهده داشته اند، که افزون بر تصحیح متن در ضمن مقدمه ای درازدامن از ایل و خاندان رشوند سخن گفته اند و در تعلیقات مفصل کتاب اعلام جغرافیایی را معرفی کرده، بسیاری از مطالب مبهم و مجمل متن را توضیح داده اند.

• مقالات تاریخی (دفتر دوم)

رسول جعفریان، چاپ اول: قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۷۶، ۴۰۸ص، وزیری. مجموعه ای است از مقالات تاریخی که برخی از آنها پیشتر در همین مجله نشر یافته است. عناوین مقالات بدین گونه است: فضل بن روزبهان و گرایش مذهبی او، علی قلی جدید الاسلام و نقد تورات، منازعات حنفیان و شافعیان در دوره مبانی تاریخ ویران، شیعه و چهار اثر در تاریخ محلی، نوروز در فرهنگ شیعه، اهل حدیث و کتاب صریح السنه طبری جایگاه موفقیات در منابع تاریخ اسلام، سوگواری محرم در سفرنامه های خارجی، خانه رمله دختر حارث در دولت نبوی، پیشینه تشیع در کاشان و اصفهان، دکتر شریعتی و روحانیت.

• شرح ادبیات

• شرح مثنوی (جزء دوم از دفتر دوم)

دکتر سید جعفر شهیدی، چاپ اول: تهران، شرکت انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۷۶، ۲۷۴ص، وزیری.

شرحی است کوتاه، گویا و سودمند بر مثنوی مولوی. پیشتر و به هنگام نشر دو مجلد پیشین از چگونگی این شرح سخن گفته ایم، این مجلد مشتمل است بر شرح بخشی از دفتر دوم مثنوی.

• گزیده مقالات مجمع بزرگداشت حکیم محمد فضولی

علی اصغر شعر دوست، چاپ اول: تهران، دبیرخانه کنگره فضولی، ۱۳۷۶، ۳۳۵ص، وزیری.

گزینشی است از مجموعه مقاله های تقدیم شده به مجمع بزرگداشت شاعر بلند آوازه شیعی ملا محمد فضولی. عناوین برخی از مقالات چنین است: اثرپذیری فضولی از سعدی و شعرای دیگر، فضولی و جمهوری آذربایجان، امثال و حکم در آثار فضولی، موسیقی در شعر فضولی، انسان کامل از دیدگاه فضولی، زلالی از چشمه خورشید، داستان پیامبران در دیوان اشعار و...

• المعترفی شرح المختصر ج ۵

عباس ظهیری، چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۳۶۸ص، وزیری.

«المعتبر» شرحی است درازدامن بر کتاب ارجمند «مختصر المعانی» تفتازانی، این مجلد عهده دار شرح و بسط بخش «بیان» آن است، تعریف علم بیان، اقسام دلالت، تشبیه و چگونگی آن، از جمله بحثهای این کتاب است در بحث تشبیه از اقسام مشبه و مشبه به، اقسام وجه شبه حقیقی و تقسیمات مختلف تشبیه سخن رفته است.

• دیوان ابی بکر خوارزمی

حامد صدقی، چاپ اول: تهران، دفتر نشر میراث مکتوب، ۱۳۷۶، ۴۹۸ص، وزیری. ابوبکر محمد بن عباس معروف به خوارزمی

از شاعران، نویسندگان و دانشمندان سده چهارم هجری است و این کتاب پژوهشی است در جایگاه والای او در ادب عربی و جمع و تدوینی است از پراکنده های شعر او. مؤلف ابتدا به تفصیل درباره وضع سیاسی عصر خوارزمی سخن گفته و آنگاه از شرایط اجتماعی دوران خوارزمی بحث کرده است و در قسمت سوم از وضع فرهنگی روزگار وی، در بخشهای بعد از زندگانی، خاندان، و شعر خوارزمی بتفصیل سخن رفته و آنگاه ۲۵۱ قطعه شعری که فراچنگ آمده تدوین و گزارش شده است.

• آسمان و خاک

تاجماه آصفی، چاپ اول: تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۶، ۳۰۵ص، رقی.

در این کتاب مباحث کلامی در شعر فارسی از قرن چهارم تا قرن هفتم (از رودکی تا عطار) گزارش شده است.

در بخش اول دانش کلام تعریف شده و روش و فایده آن بازگو شده است. آنگاه در فصل دوم جلوه های مباحث الهیات امت در شعر رودکی تا قطران تبریزی، برنموده شده است.

فصل سوم یکسر ویژه ناصر خسرو است و فصل سوم از سنایی تا عطار.

در فصلهای مختلف کتاب، اشعار در ذیل عناوین کلامی می آید و آنگاه توضیحی و تحلیل درباره محتوای آنها.

• بیان، با تجدید نظر و اضافات

سیروس شمیسا، چاپ ششم: تهران، فردوس، ۱۳۷۶، ۳۲۸ص، وزیری.

نویسنده کتاب در طی سالها تدریس علم بیان در دانشگاه به اسلوبی دست یافته که آن را در این کتاب گرد آورده است. کتاب بیشتر صورت درسی و آموزشی دارد و بر مبنای اصول شناخته شده علم بیان به طرح نظریات تازه و ارائه مثالهای نو پرداخته است. در خلال این مباحث به طرح عناوینی جدید از قبیل سمبل و اسطوره و آرکی تایپ نیز توجه شده و به مناسبت در اقوال قدما چون و چرایی به میان

آمده است. همچنین در کنار اشعار کلاسیک از اشعار شاعران معاصر نیز استفاده شده است. کتاب که با دو پیشگفتار از نویسنده آغاز شده، متضمن هشت فصل است و در پایان هر فصل پانوشتها و تمرینات آورده شده. عناوین فصول کتاب به ترتیب عبارتند از: «تعاریف و کلیات»، «مجاز»، «تشبیه»، «استعاره»، «بعد از استعاره»، «کنایه»، «خاتمه در علم بیان» و «توضیحات». بخش پایانی کتاب به واژه نامه، فهرست ماخذ و نامنامه اختصاص دارد.

• عشق و عرفان: فرهنگ قیاسی

مهشید مشیری، چاپ اول: تهران، البرز، ۱۳۷۶، ۲۴۰ص، رقی.

در این کتاب عشق در معنای عام آن به کار رفته و از ساده ترین تا متعالی ترین عشقها را شامل است: از عشق خاکی تا عشق افلاکی. کتاب پس از پیشگفتاری کوتاه در چهار فصل و یک کتابشناسی تدوین شده است. فصل اول مقایسه ای است بین واژگان عشق و عرفان که نویسنده از دیدگاه قیاسی رابطه عشق را با عاشق، معشوق، معاشقه و چون آن مشخص کرده است و آن گاه از عرفان و شعرا شاهد مثالهایی آورده و عشق را به ایمان، یقین، شهادت، ارادت و جنون نسبت داده است. در بخش دوم با عنوان «مدخل عشق» با نظم الفبایی به املای عشق، آوای عشق تا تاریخ عشق و چون آن پرداخته شده و بخش سوم تحت عنوان «تفریحی در گلستان عشق» هر واژه ای را که در تصوف و عرفان گرد محور عشق می گردد، با نظم الفبایی معنا کرده و شاهد مثالهایی از شعرا و عرفا آورده است. در بخش چهارم فهرست الفبایی ارجاعی واژگان عشق و عرفان آمده است.

• اندیشه های نظامی گنجوی

بهر روز ثروتیان، چاپ اول: تبریز، آیدین، ۱۳۷۶، ۴۴۴ص، وزیری.

در این کتاب به بررسی تحلیلی آثار حکیم نظامی گنجوی پرداخته شده است. نویسنده با نگرشی دقیق و کاوشی عمیق در یک آثار نظامی به

استخراج اندیشه های نهفته شده در این آثار پرداخته است. در این تحلیل به ترتیب مثنوی های مخزن الاسرار، لیلی و مجنون، هفت پیکر، شرفنامه و در پایان اقبال نامه مورد بررسی قرار گرفته اند. شیوه تحلیل گر آن است که ابتدا مختصری به اثر و ویژگی های آن پردازد و سپس بیهای کلیدی را ذکر کند و اندیشه های نظامی را به استناد آن آیات برساند.

• طیف الخیال (گستره خیال)

شریف مرتضی، مترجم: نصرت الله فروهر، چاپ اول: تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، ۳۸ص، وزیری.

کتاب ترجمه ای است از اثر شریف مرتضی (علم الهدی) رهبر و پیشوای علویان در بغداد و یگانه روزگار خویش از لحاظ دانش و کلام و حدیث و شعر، و نمونه کامل فرهنگ و تمدن و پیش در قرن چهارم و پنجم، یعنی عصر زرین ادبیات عرب. شریف مرتضی، این کتاب را پس از بررسی و مطالعه اثر آمدی (موازنه) درباره شعر ابی تمام و بحرری، پرداخته و شعرهای خود و برادرش را در مورد «گستره خیال» بر شعرهای آن دو افزوده و آن را «طیف الخیال» نامیده است. سید مرتضی و سید رضی در زمان حکومت آل بویه در بغداد می زیستند. شریف مرتضی در این اثر به زوایای باریک اندیشه چهار شاعر، کشف گوشه ها و ابهامات ناشناخته آن پرداخته و سیری را که خیال در اندیشه شاعر داشته به شکل آشکار و بارز روشن کرده و اثر آمدی را در بعضی موارد به نقد گرفته و آمدی را به جهت بی توجهی به ژرفای گستره خیال و سیر آن به تعریض سرزنش کرده است.

• شکوه شمس: سیری در آثار و افکار مولانا

جلال الدین رومی

آن ماری شیمل، مترجم: حسن لاهوتی، مقدمه: سید جلال الدین آشتیانی، چاپ سوم: تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶، ۹۸۸ص، وزیری. این کتاب نتیجه چهل سال گفت و شنود

نویسنده آن با مولانا است. گفت و شنودی بسیار خصوصی. در این کتاب مولانا بیش تر به صورت انسانی ظاهر می گردد بسیار حساس. انسانی به عالی ترین مفهوم کلمه که اندیشه هایش سخت بر قرآن و عرفان کلاسیک اسلامی استوار است و فروغ خورشید حقیقت الهی با جلال و جمال خود در وجود شخص شمس الدین تبریزی بر او متجلی شده. مولانا که بر اثر این نور، انقلاب حال یافته در این آتش می سوزد و در پرتو این نور نو به دنیا می نگرد: او نشانه های عظمت خداوند و فیض و لطف حق را در همه جا آشکار می یابد و تسبیح همه مخلوقات را می شنود و با اشعاری فراموش نشدنی به یاد پیروان خود می آورد که حیات حقیقی تنها از راه تسلیم شدن به عشق میسر است. کتاب پس از سخن مترجم و اختصارات و ماخذ مترجم، دیباچه ای به قلم استاد سید جلال الدین آشتیانی دارد و در پی آن پیشگفتار مؤلف و مطالب کتاب تحت عنوان زمینه، خیالبندی مولوی، الهیات مولوی و نفوذ جلال الدین مولوی در شرق و غرب آمده است. یادداشت های مؤلف، یادداشت های مترجم، فهرست آیات قرآنی، فهرست احادیث، فهرست افراد و جایها و کتابنامه در بخش پایانی کتاب ارائه شده است.

• عرفان مولوی با تعلیقات و اضافات

خلیفه عبدالحکیم، مترجم: احمد محمدی، احمد میرعلایی، چاپ چهارم: تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶، ۲۷۴ص، رقی.

این کتاب ترجمه ای است از کتاب پر ارزش دکتر خلیفه عبدالحکیم به نام «مابعدالطبیعه رومی» که به مناسبت عقیده و مسلک مولوی بر آن نام «عرفان مولوی» نهاده شده. کتاب دارای ده فصل است که نخستین آن به عنوان درآمد کتاب آمده و نه فصل دیگر به مسائلی اختصاص یافته که اساس فکر مولوی است. مؤلف در درآمدی که بر کتاب نوشته از مولوی و

معلومات او و دوره ای که در آن می زیسته و علوم و اطلاعاتی که زمینه فکری او را ساخته، سخن می گوید و به طور خلاصه سیر تصوف را از نخستین زاهدی که در جهان اسلام لقب صوفی گرفت تا زمان مولوی تعین و تحول فکر عرفانی را در خلال این مدت روشن می کند. سپس نحوه پرداخت مولوی را به بیان عقاید و نظریات خویش روشن می کند. پس از آن به فصول کتاب می پردازد، تحت عناوین: گوهر جان، مسأله خلقت، تطور، عشق-اختیار، انسان کامل، بقای شخصیت (فنا و بقا)، خدا، وحدت وجود صوفی. پایان بخش کتاب یادداشتها، واژگان فلسفی و عرفانی، مأخذ، و فهرست کتابها و رساله ها و نام کسان است.

● گزیده اشعار حافظ

مقدمه: بهاءالدین خرمشاهی، چاپ اول: تهران، مروارید، ۱۳۷۶، ۴۵۶ص، رقی. این کتاب مشتمل بر گزینه ای از دوست غزل بر مبنای نسخه خلخال (تصحیح خرمشاهی، نیلوفر، ۱۳۷۵) است. معیار انتخاب غزلها، توجه به ارزش ذاتی و جایگاه هنری و سپس شهرت و مردم پسندی و رواج و روایی هر غزل بوده است. کتساب با مقدمه ای از آقای خرمشاهی آغاز شده که در آن از سر رواج و روایی شعر حافظ سخن گفته و به بیان بعضی از وجوه شعر حافظ پرداخته است. حافظ اسطوره ساز و آفرینشگر است؛ حافظ مقام علمی و فرهنگی شامخی دارد؛ عرفان و اخلاق؛ حافظ اندیشه مند است و در شعرش حکمت می ورزد؛ حافظ مصلح اجتماعی است؛ سخنوری و صنعتگری حافظ؛ وجوه امتیاز شعر حافظ، عناوین دیگر مباحث ارائه شده در مقدمه است.

● نگاهی به سپهری

سیروس شمیسا، چاپ هفتم: تهران، مروارید، ۱۳۷۶، ۳۴۴ص، رقی. این کتاب صورت نهایی یادداشتهایی است که نویسنده تا چند سال پیش در کلاس

ادبیات معاصر، درباره سهراب سپهری ارائه داده. نویسنده در واقع نگاهی دارد به برخی از جنبه های شعر سهراب. او از معدود شاعرانی است که دستگاه منسجم فکری خاص خود را دارد و برای فهمیدن شعر او باید با فکر ایشان آشنا بود. هدف اصلی نویسنده در این کتاب فهم متن شعر است. همچنین در این کتاب انواع اضافه های تشبیهی و استعاری مورد دقت قرار گرفته است. در صفحات پایانی کتاب فهرست راهنما، فهرست آیات قرآنی و احادیث و اقوال مشایخ و کتابنامه ارائه گردیده است.

● مکالمات: گفته ها و شنیده های جلال آل احمد

(۱۳۴۸-۱۳۴۱ ه. ش)

ویراستار: مصطفی زمانی نیا؛ زیر نظر: شمس آل احمد، چاپ اول: تهران، فردوس، ۱۳۷۶، ۲۴۸ص، رقی.

به معنای رایج و مصطلح، جلال آل احمد مصاحبه و گفت و گو با پرسش گران نشریات و مجلات رسمی نداشته و یا به ندرت داشته است. در میان آثار بازمانده از آل احمد، ردپایی از مطبوعات ادبی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی معاصر او به سختی یافت می شود. این کتاب شامل نه بخش است که به ترتیب عبارتند از: «گزارش میزگرد نقاشان» که همان طور که از یادداشت خانم دانشور برمی آید، به دعوت «کتاب ماه» [که مدیر اصلی آن جلال آل احمد بود]، گروهی از نقاشان در تالار روزنامه کیهان حضور یافتند تا تبادل نظری درباره جست و جوی راه و رسم معقولی برای آینده نقاشی ایران کنند. بخش دوم کتاب با عنوان «زلزله بویین زهرآ» درباره روستایان ایرانی زلزله زده است. بخش سوم «یک گفت و گوی دراز» است که نخستین مصاحبه حرفه ای، اصولی و جدی آل احمد به شمار می رود. عناوین دیگر بخشهای کتاب عبارتند از: مصاحبه ای کوتاه، گفت و گوی با یک فرنگی از فرنگ برگشته، گفت و گوی دراز با دانشجویان تبریز، درباره «نفرین زمین» و راه مردم.

● انواع ادبی

سیروس شمیسا، چاپ پنجم: تهران، فردوس، ۱۳۷۶، ۳۴۴ص، وزیری.

انواع ادبی در ردیف نظام‌مهایی از قبیل سبک‌شناسی و نقد ادبی است که یکی از اقسام جدید علوم ادبی به شمار می رود. موضوع اصلی آن طبقه بندی آثار ادبی از نظر ساده و صورت در گروه های محدود و مشخص است. این کتاب در اساس به کلیاتی در باب انواع مختلف معروف آن پرداخته و در آن عناوین متعددی مورد بحث قرار گرفته است. هر فصل کتاب با القوه می تواند کتابی باشد، اما هدف نویسنده فقط ارائه معلوماتی در حد ضرورت برای دانشجویان بوده است. کتاب پس از پیشگفتار نویسنده و فصلی تحت عنوان کلیات به چهار بخش و یازده فصل تقسیم شده. عناوین بخشها عبارتند از: انواع دیگر و انواع جدید، انواع دیگر و قوالب شعری. یادداشتها، فهرستها، راهنما و فهرست ماخذ در صفحات پایانی کتاب ارائه شده است.

● سندس، دختری در جستجوی حقیقت

بنت الهدی صدر؛ مترجم: محسن عابدی، چاپ اول: تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، معاونت پژوهشی، ۱۳۷۶، ۱۰۸ص، رقی. شهید بنت الهدی خراهر شهید محمد باقر صدر از نویسندگان مسلمان معاصر است که برای هدایت نسل جوان به خصوص قشر دختران و بانوان تلاش بی وقفه ای نمود. او در طول حیات پر برکت خود علاوه بر فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی و سیاسی مختلف، تعدادی داستان نیز نوشت که در طی آنها به مشکلات اجتماعی و خطرهایی که بر سر راه دختران کمین کرده است، پرداخت. این داستانها مربوط به حوادثی است که در زندگی قشر زنان رخ داده و می دهد. کتاب پس از مقدمه ای از ناشر و زندگی نامه شهید بنت الهدی، به متن داستان «سندس، دختری در جستجوی حقیقت»، می رسد.